

تعالیم امام صادق(ع) به مفضل حاوی کامل‌ترین تقریر از برهان نظم است

پژوهشگر حوزه تفسیر و علوم قرآنی با تأکید بر تأثیر شگرف امام صادق(ع) در جنبه‌های مختلف علمی، اظهار کرد...

پژوهشگر حوزه تفسیر و علوم قرآنی با تأکید بر تأثیر شگرف امام صادق(ع) در جنبه‌های مختلف علمی، اظهار کرد: برای نمونه در علم کیمیا یا شیمی مسلم است که جابر بن حیان شاگرد امام صادق(ع) بوده و علم کلام نیز به شدت متأثر از شخصیت علمی امام صادق(ع) است و کامل‌ترین تقریر از برهان نظم، در کتاب توحید مفضل مطرح شده است.

محمدباقر خیری‌راد، پژوهشگر حوزه تفسیر و علوم قرآنی و مدرس عرفان اسلامی در دانشگاه، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، به بیان ویژگی‌های مکتب علمی امام صادق(ع) پرداخت و اظهار کرد: قرآن کریم منبع و ملهم مفاهیم عرفانی ماست و عرفان اسلامی برخلاف مدعیاتی که مطرح می‌شود، کاملاً ریشه در کتاب مقدس مسلمانان دارد.

وی ادامه داد: اهل بیت(ع) که طبق فرمایشات پیامبر اکرم(ص) ثقل اصغر هستند، مبین و مفسر قرآن هستند و از آنجا که از صدر اسلام تا زمان امام صادق(ع)، زمینه‌ای برای بیان رمز و رموز قرآن کریم فراهم نبوده است، هر چند که در احادیث پیامبر اکرم(ص) و امیرالمؤمنین علی(ع) اشاراتی به این رمز و رموز صورت گرفته است، اما شرایط برای بیان کامل و تفصیلی این حقایق مهیا نبوده است.

پژوهشگر حوزه تفسیر و علوم قرآنی ضمن اشاره به این‌که در زمان امام صادق(ع) زمینه مناسبی برای بسط فرهنگ اسلامی ایجاد شد، اظهار کرد: امام صادق(ع) به نحو احسن از این موقعیت استفاده کردند و به همه ابعاد ممکن از جمله جنبه‌های عرفانی دین مبین اسلام پرداخته‌اند.

وی با بیان این‌که غالب مردم توجه به ظواهر امور دارند و با نگاه متعارف و معمول خود کمتر توجهی به مباحث عمیق‌تر می‌کنند و مخاطبان بحث‌های عمیق‌تر، عده‌ای خاص بوده‌اند، افزود: ما مسلماً در مجموعه‌های روایی معمول و متداول، مباحث عرفانی و عمیق امام صادق(ع) را کمتر می‌بینیم و بیشتر مباحثی مطرح شده است که مبتلابه مردم و مباحثی نظیر حلال و حرام‌ها و ... بوده است.

در زمانی که تشتت استنباطات فقهی وجود داشته است و به واسطه فاصله زمانی از دوران حیات پیامبر اکرم(ص) زمینه فهم‌های مختلف فقهی فراهم بوده است، امام صادق(ع) در زمینه فقه نبوی تعالیمی را مطرح نموده‌اند که عمده مباحث فقهی ما از ایشان و پدر بزرگوارشان، امام محمدباقر(ع) متأثر است.

خیری‌راد با تأکید بر این‌که آثاری از امام صادق(ع) داریم که به دلیل عمومی نبودن، در منابع خاصی ذکر شده است، گفت: به عنوان مثال کتاب 171#&؛ مصباح‌الشریعة؛ منسوب به امام صادق(ع)، کتاب بسیار برجسته‌ای است و همچنین روایات تفسیری امام(ع)، هم در کتب شیعه و هم در کتب اهل سنت گردآوری شده است، اما از آن‌جا که عرفان به عده‌ای خاص تعلق دارد، به این منابع هم توجه کمتری شده است.

این مدرس دانشگاه در ادامه به کتاب 171#&؛ تفسیر قرآنی و زبان عرفانی؛ نوشته پل نويا اشاره کرد و افزود: این کتاب حاوی کاوش درخور اهمیتی از این موضوعات است که در آن به نسخه‌ای در کتابخانه استانبول اشاره شده است که محمد بن ابراهیم نعمانی شاگرد مرحوم کلینی با عنوان تفسیر عرفانی امام صادق(ع) جمع‌آوری کرده است و ابو‌عبدالرحمن سلمی در 171#&؛ حقایق التفسیر؛ روایاتی را جمع‌آوری کرده که قبل از او ابن عطاء نقل کرده است و مشابهت‌های زیادی بین این دو کتاب وجود دارد و همین مشابهت‌ها نشان‌گر آن است که هر دو اثر از يك منبع سرچشمه می‌گیرند.

خیری‌راد همچنین به ذکر حدیثی از امام صادق(ع) پرداخت و گفت: در کتب تفسیری شیعه از جمله تفسیر صافی، روایتی از امام صادق(ع) نقل شده است مبنی بر این‌که 171#&؛ قرآن چهار چیز است؛ عبارت، اشارت، لطایف و حقایق؛ عبارت برای عوام است، اشارت برای خواص مؤمنین، لطایف برای اولیاء و حقایق برای انبیاء است؛&.

وی ادامه داد: این روایت به رغم اختصار، نشان می‌دهد که قرآن حامل معارف بسیار عمیق و گسترده‌ای است و نشان می‌دهد که قرآن لایه به لایه است و انسان‌ها براساس سطوح مختلف معرفتی و ظرفیت ادراکی خود، می‌توانند در لایه‌های مختلف این کتابی که از جانب خداوند نازل شده است، رسوخ کنند و میوه‌های معارف را بچینند.

این پژوهشگر با تأکید بر این که امام صادق(ع) در جنبه‌های مختلف علمی تأثیرات شگرفی بر جای گذاشتند، اظهار کرد: در علم کیمیا یا شیمی مسلم است که جابر بن حیان شاگرد امام صادق(ع) بوده است و علم کلام نیز به شدت متأثر از شخصیت علمی امام صادق(ع) است که کامل‌ترین تقریر از برهان نظم، در کتاب توحید مفضل مطرح شده است.

وی افزود: در زمانی که تشّت استنباطات فقهی وجود داشته است و به واسطه فاصله زمانی از دوران حیات پیامبر اکرم(ص) زمینه فهم‌های مختلف فقهی فراهم بوده است، امام صادق(ع) در زمینه فقه نبوی تعالیمی را مطرح کرده‌اند که عمده مباحث فقهی ما از ایشان و پدر بزرگوارشان، امام محمد باقر(ع) متأثر است.